

גמ"ר 12127/01/18 - פרקליטות מחוז תל אביב פלילי נגד חן ניניו

בית משפט השלום לתעבורה בתל אביב - יפו

גמ"ר 12127-01-18 פרקליטות מחוז תל אביב פלילי נ' ניניו
לפני כבוד השופטת ענת יהב

המאשימה: פרקליטות מחוז תל אביב פלילי ע"י ב"כ עו"ד צאלי פלג

נגד
הנאשמת: חן ניניו ע"י ב"כ עו"ד בלוטמן

נוכחים: משפחת המנוח ומשפחת הנאשמת

הכרעת דין

א. כתב האישום:

כנגד הנאשמת הוגש כתב אישום המייחס לה אחריות **לגרם מוות בנהיגה רשלנית**, בניגוד לסעיפים 64 ו-40 לפקודת התעבורה.

כתב האישום מתאר כי ביום 28.7.2016 בשעה 18:20 בקירוב, נהגה הנאשמת ברכבה בעיר חולון ברחוב סוקולוב מכיוון מזרח למערב, והתקרבה לצומת עם רח' פרישמן (להלן: "**הצומת**"), כאשר בכיוון נסיעתה של הנאשמת לאחר הצומת ומצד ימין מוצב תמרור 306 - המורה על מתן זכות קדימה להולכי רגל החוצים במעבר (להלן: "**מעבר החצייה**").

אותה העת חצה את מעבר החצייה מר שלמה מנשה ז"ל (להלן: "**המנוח**") מימין לשמאל כיוון נהיגת הנאשמת, כשהנאשמת נהגה בחוסר זהירות ותשומת לב, נהגה ברשלנות, ולא הבחינה במנוח עד שפגעה בו בעודו על מעבר החצייה, כאשר המנוח נתלה על שמשות הרכב ונפל על הכביש.

כתוצאה מן התאונה נגרמו למנוח חבלות בראשו, לרבות דמם תת עכבישי, דמם תת דוראלי חריף משמאל ושבר בכתף. בעקבות כך הובהל לבית החולים, וביום 18.8.2016 ובעודו מאושפז, נפטר המנוח.

ב. מהלך הדיונים:

ביום 9.10.2018 ולאחר שהנאשמת חזרה מכפירתה, הודתה בעובדות כתב האישום למעט באחריותה לתוצאת התאונה, ומכאן כפרה בקשר הסיבתי בין התאונה למות הנאשם והודתה בחבלתו של ממש בלבד.

במסגרת ההסכמות הוגש קלסר מוצגים המוסכם על הצדדים הכולל 51 מסמכים רפואיים ואלו סומנו **1/ת - 51/ת**, על פי מפתח המסמכים שצורף לקלסר.

לפיכך, התיק נקבע לשמיעת סיכומי הצדדים ליום 31.10.2018, כאשר במועד זה ועוד קודם הסיכומים הוגשו 7 מסמכים מאת ההגנה וסומנו **1/נ - 7/נ**.

ב"כ המאשימה:

הפנה לחוות הדעת של המומחה ד"ר קוגל - הפתולוג - **1/ת**, ממנה עולה שלא ניתן לקבוע קשר סיבתי במידת "**הוודאות הנדרשת**" ומבהיר, שבית המשפט נדרש ליתן מסקנה משפטית, להבדיל ממסקנה רפואית, שמוצגת בחוות דעת זו, שכן, על פי הפסיקה, המאשימה מציינת שדי בהסבר סביר, שיש להסיקו מכלל הראיות והשכל הישר, ואין צורך בוודאות רפואית.

ב"כ המאשימה סוקר את השתלשלות האירועים, את ההידרדרות במצב המנוח עד למותו, כאשר מות המנוח נגרם, כך לדעתו, מהפסקת הפעילות המוחית ורק לאחר כיומיים הפסקת פעילות הלב.

מדגיש את העובדה, שהתאונה היא חוליה בשרשרת הנסיבות שהביאה לתוצאה הקטלנית וממלאה אחר סעיף 309(4) לחוק העונשין, שקובעת, שדי בכך שחוליה זו החישה את פטירת המנוח ואף על פי שהמנוח סבל, קודם התאונה, ממחלת לב איסכמית, הרי שלא הייתה אינדיקציה לבעיה נוירולוגית, מכאן שאותו רצף אשפוזי מוכיח את הקשר הסיבתי הנחוץ, כך גם מעידים, תפקודו ומצב בריאותי תקין קודם התאונה.

בנוסף מדגיש, כי אותו קשר סיבתי שעל המאשימה להוכיח, נבחן נורמטיבית באמצעות מבחן צפיות סבירה ואחריות בין ההתנהגות לתוצאה קשה, אם כי לאו דווקא לתוצאה הקטלנית.

לעניין העובדה שלא בוצעה נתיחה שלאחר המוות, התובע דוחה את טענת ההגנה בדבר הצורך בהוצאת צו משפטי לנתיחה (חס"מ), שכן לא מדובר במוות שיש חשד שנגרם שלא בדרך טבעית, אף כי ייתכן שלו בוצעה אותה הנתיחה, ניתן היה לקבוע בוודאות גבוהה יותר את סיבת המוות. כך או כך, לדעתו, על פי הפסיקה, אין בכך כדי לנתק את הקשר הסיבתי בין האירוע למוות.

בנוגע לשיפור במצב הבריאותי של המנוח כגורם לניתוק הקשר הסיבתי - ב"כ המאשימה מציין, כי בחינה לעומק של מצבו הרפואי מעלה, שמדובר במי שנותר רתוק למיטתו, לא גילה התמצאות במקום ובזמן ולפיכך אותו "שיפור" לא היה בו כדי לנתק את הקשר הסיבתי.

בסופו של דבר מדובר במי שנפגע פגיעה מוחית כתוצאה מן התאונה, ותוך כדי אשפוזו נקלע לקשיי נשימה, התדרדרות ומוות ומכאן הוכחת הקשר הסיבתי הינו ברור.

המאשימה הפנתה והגישה פסיקה נרחבת לביסוס טענותיה.

ב"כ הנאשמת:

הסניגור מבקש לציין, כי העובדה שכתב האישום הוגש כשנה ו-4 חודשים לאחר התאונה מוכיח את הקושי בהוכחת הקשר הסיבתי בין האירוע לתוצאה הקטלנית, שכן מצבו של המנוח הלך והשתפר ואף היה מועמד לשיקום, כך שלאור עובדה זו, נתבקשה ונתקבלה אותה חוות הדעת מאת ד"ר קוגל, שבסופו של יום לא רק שלא חיזקה את הספקות שהיו מלכתחילה, אלא אף העצימה אותן.

מפנה לחוות הדעת הרפואית שנכתבה על ידי הרופא משפטי - דר' קוגל (ת/1), שם נרשם שסביר להניח, כי העובדה שהאירוע הוא אירוע פתאומי - יש בכך כדי לפגוע באותו קשר סיבתי, שכן אותו מומחה אינו יכול להצביע בוודאות על הקשר הקיים ומכאן מתקיים הספק הסביר בפלילי הפועל לטובת הנאשמת.

הסניגור מבהיר, כי לא ניתן לשלול את התיזה של ההגנה שמדובר בשני אירועים נפרדים ולא בשרשרת אחת, כאשר אירוע אחד הוא התאונה וגרימת החבלות של ממש, כפי שהודתה בכך הנאשמת, המנוח אושפז ומצבו השתפר והחוליה האחרת היא אירוע נוסף, שאירע לאחר כ-3 שבועות מיום קרות התאונה והוא אשר גרמה למותו באופן פתאומי ולא ניתן לקשור בין השניים.

בנוסף, ההגנה טוענת, כי אין בידי בית המשפט מידע לעניין הקשר בין החוליות או הצטברות גורמים מעבר לספק הסביר ולא ניתן להרשיע את הנאשמת מקום בו הרמה המרבית היא כפי שציין התובע בסיכומיו, כ"יש מקום להניח".

לחיזוק טענתו, מפנה למחדל חקירתי משמעותי לדידו, שבו נפגעה הגנת הנאשמת, והוא שלא נתבקשה השלמת חקירה של נתיחת הגופה, גם אם היה צורך בבקשת הוצאת צו על ידי בית המשפט לצורך כך ועל מנת למנוע את הספקות בדבר סיבת המוות.

בעניין זה הדגיש, כי מדובר במחדל שיורד לשורש העניין ופוגע פגיעה מהותית בהגנת הנאשמת ובזכותה להליך הוגן תוך פגיעה בראיות, שכן היא נחקרה בגין גרם המוות כ-4 ימים לאחר מותו של המנוח, כך שנגרם לה נזק ראייתי.

ההגנה כופרת באותו מבחן הצפיות, כאשר לדעתה, הנאשמת לא יכולה הייתה לצפות את ההחמרה והתוצאה הקטלנית.

לאחר עיון בהודעות הצדדים ובמוצגים שהוגשו לי ובעיקר בחוות דעתי של ד"ר קוגל החלטתי עוד קודם ההכרעה לשמוע את עדותו וביאוריו של ד"ר קוגל, ועל כן זומן מטעם בית המשפט לעדות ליום 14.1.2019.

ד"ר קוגל הבהיר שאותה "וודאות רפואית" אליה כיוון בחוות הדעת **ת/1** היא ברמה של **מעל לספק סביר** ובעניין זה ממשיך ומבהיר, שלאחר אשפוזו, הגיע המנוח לרמת הכרה מקסימאלית (GCS 14) ופתאום כשבוע לפני מותו חלה התדרדרות ששינתה את מהלך העניינים.

האירוע המתואר במסמכים הרפואיים, כאירוע שהיווה את התפנית במצב המנוח לרעה, הוא שאיפת תוכן הקיבה, כאשר לדעתי, לא ברור אם אכן אירע אירוע שכזה (אין כל תיעוד פוזיטיבי של העובדות מהן הוסקה המסקנה), וגם אם מניח שאירע אירוע זה, לדעתי, אותה נתיחה שלאחר המוות לא יכולה הייתה לאשש זאת, שכן המנוח נפטר רק לאחר כשבוע מאותו אירוע לכאורי.

עדיין, מעיד דר' קוגל, שאותו אירוע יכול להיות התוצאה ולא הסיבה **למוות שכן על פי הנחה סבירה, ניתן לומר שמי שניהל רמת תפקוד סבירה, כפי שניהל המנוח קודם התאונה, אשר נחבל בחבלת ראש שגרמה לירידה נוירולוגית, ייתכן שאותה שאיפת תוכן הקיבה הינה סימפטום של החבלה ולא אירוע נוסף מנותק ממעורבותו בתאונה.**

ג. דין והכרעה:

מכיוון שהצדדים חלוקים לעניין הקשר הסיבתי בין המוות של המנוח לאירוע התאונתי, יש לבחון מהו קשר סיבתי ומתי קשר שכזה מתקיים.

1. הקשר הסיבתי:

הקשר הסיבתי, כתנאי "בלתו אין" להרשעת נאשם בעבירת המתה, מבטא את הזיקה המקשרת בין "עושה המעשה" ו"התוצאה", כאשר הפסיקה קבעה כי הקשר הסיבתי בעל שני רבדים: העובדתי והמשפטי, (ע"פ **10023/06 טואבלו נ' מדינת ישראל**).

קשר סיבתי עובדתי - הוא קיומה של זיקת "סובב ומסובב", דהיינו, קשר בין התנהגות העבריין לתוצאה, שהתנהגות זו מהווה סיבה כשרשרת הסיבות שהסתיימה בתוצאה. קשר זה נבחן על פי המבחן של "הסיבה בלעדית אין" ואין מיקומה של התנהגות זו בשרשרת כדי לשנות מהקשר אם התשובה לשאלה היא חיובית. קשר זה נבחן על פי שניים - מבחן ההיגיון והשכל הישר ומבחן הקשר המשפטי (ראה ע"פ **4230/99 אבו ג'אנם נ' מדינת ישראל**).

יש להדגיש, כי העובדה שלתוצאה גרמו מספר סיבות, אין בכך כדי "להוציא" את ההתנהגות של העבריין מהשרשרת

הסיבתית הפיזית.

קשר סיבתי משפטי - זיקת שייכות בין ההתנהגות לתוצאה אשר קובעת את האחריות המשפטית, הוא התנאי לאחריותו של העושה לתוצאה, כאשר המבחן לכך הוא מבחן "הציפיות" לתוצאה שנגרמה מהתנהגותו בעבירות רשלנות המבחן הוא מבחן "הצפיות הסבירה", שבו אדם סביר יכול וחייב היה לצפות מראש, כאשר בדרך כלל עמידה במבחן הרשלנות כ"הלך נפש" הדרוש להרשעה בעבירת הרשלנות מהווה עמידה במבחן קיומו של הקשר הסיבתי המשפטי, והוא **"כולל צפיה של התוצאה ככלל, די בהתקיימו של יסוד זה ולכן גם אם התוצאה הצפויה התרחשה באופן שונה מהצפוי, אין בכך כדי לנתק את הקשר הסיבתי"** (ע"פ 5870/01 חסיין נ' מדינת ישראל).

2. העבירה המיוחסת לנאשמת:

סעיף 64 לפקודת התעבורה שיוחס לנאשמת, מפנה ל**סעיף 309** בחוק העונשין שכותרתו **גרם מוות ברשלנות** וזה לשונו:

"העובר עבירה לפי סעיף 304 לחוק העונשין, התשל"ז - 1977, תוך כדי שימוש ברכב, דינו מאסר שלוש שנים ולא פחות מששה חודשים.." (להלן: החוק).

סעיף 304 לחוק העונשין קובע: **"הגורם ברשלנותו למותו של אדם, דינו - מאסר שלוש שנים"**

ואילו הגדרת המושג "גרם מוות", מהי מצויה בסעיף 309 לחוק ולענייננו יפים שני תתי הסעיפים כדלקמן:

סעיף 309 (4) - "במעשהו או במחדלו החיש את מותו של אדם הסובל ממחלה או מפגיעה שהיו גורמות למותו גם אילו לא מעשהו או מחדלו זה;"

דהיינו, דין החשת המוות - כדין המתתו, גם כשהמוות היה בחזקת "בלתי נמנע" בשלב מאוחר יותר, מעשיו של העבריין אשר החיש את המוות - ממלא אחר גרימת המוות.

3. חוות הדעת של דר' חן קוגל

1/ת - חוות דעת שניתנה על ידי ד"ר חן קוגל ביום 13.8.17, בתגובה לבקשת המדינה (עו"ד מיטל מור) מיום 7.11.16, על מנת לקבוע את קיומו של הקשר הסיבתי "בין החבלות שנגרמו למנוח כתוצאה מהן התאונה לבין פטירתו", זאת נוכח קביעת סיבת המוות המידית כפי שנקבעה על ידי ד"ר גנמור איתמר כ **"Cardiac Arrest"** (דום לב).

שם, סוקר ד"ר חן קוגל את המסמכים שהועברו לעיונו מסכם את עיקרי הנתונים מהם עולה: כי עפ"י דו"ח של מד"א

מיום 28.7.16, המנוח נפגע כתוצאה מתאונת דרכים; הכרה מעורפלת, מגיב לדיבור, מצב GCS 11 ללא מצוקה נשימתית. בראשו נמצאו שטפי דם תת עוריים בארובות העיניים, קרע בקרקפת.

בהמשך בביה"ח אובחן כסובל מחבלת ראש, דימום תת עכבישי ותת קשיתי. בבדיקת C.T מוח ביום קבלתו, נמצאו דימומים תת עכבישיים דו צדדיים. המנוח היה בהכרה, באי שקט ומבולבל. ערך GCS 12 וחולשה של צד שמאל.

מכיוון שהמנוח סבל בעבר ממחלת לב איסכמית ואף עבר ניתוח מעקפים אושפז לצורך השגחה, כשיום לאחר אשפוזו חל שיפור ניכר במצבו הנוירולוגי וערך מדד GCS (ההכרה) עלה ל - 14, חולשת צד שמאל חלפה ובתאריך 7.8.16 בבדיקת C.T נוספת שבוצעה לו הודגמו ספיגה של הדימומים.

בהמשך האשפוז חל שיפור קל והדרגתי והיה מועמד לשיקום.

בתאריך ה - 11.8.16 נצפו קשיי נשימה באופן פתאומי על רקע שאיפת תוכן קיבה, ככל הנראה (על פי הרשום) דבר שגרם להידרדרות נוירולוגית עד כדי העדר הכרה וללא החזרי גזע המוח, עבר החייאה במשך למעלה מ - 30 דקות, הורדם והונשם והוחזר לטיפול נמרץ.

בתאריך זה בבדיקת C.T הדימומים במוח היו בספיקה ואילו בתאריך 14.8.16 הממצאים הפתולוגיים היו דומים אך "האוטמים גדלו".

בתאריך 16.8.16 בבדיקת דופלר של עורקי המוח, הודגמו ממצאים המתאימים לעלייה קריטית ובלתי הפיכה בתנודות כלי הדם המוחיים לזרימת דם ובתאריך 18.8.16 בשעה 22:32 נקבע מותו של המנוח.

בחוות הדעת קובע ד"ר קוגל: **"סביר להניח שקיים קשר סיבתי בין פציעתו של מנשה שלמה בתאריך 27.7.16 למותו בתאריך 18.8.16, אך לא ניתן לקבוע זאת ברמת הוודאות הנדרשת".**

לעניין **"קשיי נשימה כתוצאה משאיפת תוכן קיבה"**, מציין הרופא, שלא מצא חיזוק לאבחנה למעט הרשום ברשומות (אין צילום חזה או בדיקות הדמיה אחרות ואף לא מצוין שמי מאנשי הצוות ראה זאת).

בנוסף, מבהיר ומדגיש הרופא המומחה, כי גם אם נקבל זאת כאירוע שאכן התרחש, הרי שלעיתים שאיפת תוכן הקיבה, הינה תוצאה של אירוע בגלל חבלת הראש או הפרעה בקצב הלב כתוצאה ממחלבת הלב שממנה סבל.

בסוף חוות הדעת מסכם ד"ר קוגל: **"לא ניתן למצוא אדנים רפואיים מספקים על מנת שניתן יהיה לייחס את המוות לנזק הישיר מחבלת הראש".**

ובהמשך: "לא ניתן להבין מרשומות הרפואיות מה גרם להחמרה פתאומית במצבו של המנוח ולכן, לא ניתן לקבוע בוודאות כי קיים קשר בין הפגיעות מהן סבל מהתאונה לבין אותה החמרה פתאומית. מכיוון שהמנוח התאשפז בעקבות הפגיעה של הרכב שגרמה לחבלת ראש עם דימומים מפושטים, יש מקום להניח שהתאונה קשורה למותו, אך יחד עם זאת, כאמור, לא ניתן לקבוע זאת ברמת הוודאות הנדרשת".

4. מבחנים לביסוס הקשר הסיבתי:

(א). הקשר הסיבתי העובדתי-

לעניין המבחנים בדבר הקשר הסיבתי המשפטי קבעה הפסיקה אבני בוחן על מנת שניתן יהא לקבוע האם התוצאה הקטלנית הינה חולייה בשרשרת האירועים שתחילתה התאונה (או המעשה העברייני), ובהמשכה אין אירוע בשרשרת על מנת לנתק את הקשר לתוצאה הקטלנית, כאשר בעניין זה, הקשר הסיבתי מתקיים גם אם מדובר בהחשת המוות או אירוע נוסף שנצבר לגורמים אחרים שהביאו לתוצאה.

בית המשפט בהחלטות רבות קבע כי אין חשיבות לאורך תקופת האשפוז מרגע התאונה ועד למותו של הנפגע בה, אלא יש לבחון מהותית מה אירע במהלך האשפוז, האם חל שיפור במצבו של הנפגע ורק לאחר מכן התדרדר (ת.ד. 2229/08 **מדינת ישראל נ' ממן משה**, שם המנוח אושפז בגין תאונה שנפגע בה ומצבו הלך והחמיר עד למותו).

כך נאמר בת.ד. 10943/02 **מדינת ישראל נ' אחמד שווילי** נאמר: "אין חשיבות לאורך תקופת אשפוזו של המנוח, כחודש ימים. החשוב הוא מה ארע בתקופת האשפוז. המנוח לא החלים ולא שוחרר מאשפוז ולא חזר למצב בריאותי מניח את הדעת, דבר שיכל אולי להביא לניתוק הקשר הסיבתי".

במקרה זה קבע בית המשפט, כי אף על פי שלא ניתן היה להצביע על סיבת המוות, הרי לאור העובדה שהמנוח נכנס לקומה עמוקה זמן קצר לאחר הפגיעה ושוב לא התעורר ממנה, היא המבססת את הקשר הסיבתי הדרוש, גם כאשר על פי הראיות שהוצגו הסתבר כי נגרמו למנוח במהלך אשפוזו סיבוכים נוספים אולם, כל אלו, כך קבע, הינם תוצאה ישירה של התאונה.

בת.פ. 256/92 **מדינת ישראל נ' כהן** הוסיף בית המשפט והדגיש, כי אם מדובר באשפוז רצוף מאז התאונה ועד למות המנוח, כאשר אין כל שיפור "של ממש במצבו של המנוח, שעה שהתדרדרותו הלכה ונמשכה עד המוות", הרי שאז הכול תוצאת הפגיעות שנפגע בתאונה.

במקרה זה, המנוח הועבר למוסד רפואי אחר לקבלת טיפול סיעודי ולא דווקא רפואי, כאשר ההתדרדרות הייתה איטית עד למותו והמסמכים אינם מראים אפילו "ראשיתו של תהליך החלמה", ומאן החלטת בית המשפט, אשר שמה דגש על כך, שלאורך כל תקופת האשפוז הייתה הידרדרות כאשר החלמה לא החלה ואף לא ניתן לומר שהמנוח שב למצב בריאותי "מניח את הדעת".

מכאן, שאם אשפוזו של המנוח היה רצוף עד למותו, וגם אם מדובר באשפוז לתקופה ארוכה, אזי יש לבחון האם מצבו של המנוח השתפר שיפור מניח את הדעת.

בענייננו, אין ספק שהמנוח אושפז אשפוז רצוף בבית החולים כתוצאה מפגיעת ראש קשה שנפגע בהיותו הולך רגל בתאונת הדרכים אשר לה גרמה הנאשמת, ועד למותו.

השאלה היא, האם מצבו של המנוח בעת השהות השתפר עד שניתן יהיה לומר, שניתק את הקשר הסיבתי בין התאונה לאירוע הרפואי שהביא למותו, או שמא מדובר באשפוז אחד שהחל ביום התאונה ולו נצברו אירועים נוספים אשר בסופו של דבר כל אלו החישו את מותו.

(ב) מצבו הרפואי של המנוח עד למותו

עד לאירוע התאונה, סבל המנוח ממחלת לב איסכמית שנים רבות קודם התאונה ועדיין, עובר לתאונה, היה עצמאי בתפקודו היומיומי, ואף עסק בתחביבים (כגון: גינון ביתי, משחק מחשב וכד') ותואר על ידי בני משפחתו כמי, ש"זקוק לעזרה קלה בפעולות יומיומיות" (ת/13 , ת/12)

לאחר הפגיעה בו בתאונת הדרכים, הובהל לבית החולים כשהוא מבולבל, באי שקט, חבול קשה ובבדיקה C.T. נמצא ממצא של דימום תוך גולגלתי חריף פגיעה מוחית המאופיינת בשטפי דם במוח ואוטמים ובהגיעו לבית החולים נקבע כי מדד ההכרה שלו הינו GCS 12, כאשר מצבו הוגדר "מבולבל, אי שקט, מנגנון חבלה קשה.. יציב המודינמי ונשימתית.. הכרה מעורפלת".

בהמשך ולפני התאריך 11.8.16, מצבו ההכרתי השתפר והוגדר GCS 14 " ואף נצפתה התחלת ספיגה של שטפי הדם, אולם על פי ת/12 ניתן לראות שמצבו המנטלי הוגדר: "מבולבל, לא מתמצא בזמן, לא מתמצא במקום, לא מתמצא באנשים, לא משתף פעולה,, אינו מבין הוראות".

בתאריך 11.8.16 וכתוצאה מקשיי נשימה, "כנראה כתוצאה משאיפת מזון לריאות", נגרמה התדרדרות מהירה, תוך ניסיון החייאה במהלך של כ- 30 דקות, והוגדר במצב נירולוגי GCS 3, שמאפיין תרדמת וללא החזרי גזע המח, ובסיום נותר כשהוא מורדם ומונשם.

על פי מסמך אשר מרכז את בדיקות ה- C.T (ת/30), עולה שבין התאריכים 11.8.16 וה- 14.8.16 חלה החמרה נוספת במצבו הנירולוג והאוטמים גדלו.

ביום 18.8.16 בשעה 22:32 נפטר המנוח וניתנה הודעת פטירה, שם צוינה כסיבת מוות מידית "Cardiac arrest" ובהמשך, באותו מסמך ובהערות ובהקשר לאינדיקציה של "מחלות/ מצבים אחרים שתרמו למוות, אך אינם קשורים ישירות" נרשם: "דימום מוחי תת עכבישי/ תת דוראלי לאחר שנפגע בתאונת דרכים כהולך רגל"

(ת/14), אין זאת אלא שהפגיעה וחבלתו בתאונה, לפחות, היוו תרומה עקיפה למותו.

על פי המסמכים רפואיים שהוגשו, בהסכמת הצדדים עולה בבירור, שגם כאשר מצבו ההכרתי של המנוח עמד על סולם 14 (כאשר 15 הוא הרף העליון), הרי שבמהלך כל האשפוז, **מצבו נותר כשהיה למן הרגע שפונה לבית החולים ועד להתדרדרותו אשר הביאה למותו.**

כך לפי **ת/11**, שם נבדקו מספר פרמטרים בתאריכים 30.7.16, 6.8.16 ו-15.8.16, כששני התאריכים הראשונים הינם לפני האירוע שגרם להתדרדרות במצבו ואילו האחרון לאחר האירוע - משם עולה כי המנוח היה מבולבל, כאשר בתאריך האחרון היה נתון להשפעת תרופות ולאורך כל התקופה נזקק לעזרה מלאה והיה רתוק למיטה ונעדר שליטה על הסוגרים.

בנוסף **בת/12** - מסמך שכותרתו "אנמנזה סיעודית", תועד, כי גם לאחר שהיה במצב הכרתי 14 לא שיתף פעולה, לא הבין הוראות, מבולבל, אינו מתמצא ונשימתו תקינה.

כביסוס למצבו, ככזה שלא שופר מרגע כניסתו לבית החולים עד למותו, בוודאי לא באופן המניח את הדעת, ניתן לראות את סיכום מצבו עובר לתאונה ולאחריה עד למותו **בת/38**.

מכל אלו ברי הוא, כי המנוח חי את חייו עם הקשיים והמחלות של אדם מבוגר (כבן 79), באופן מתפקד וכאדם רגיל לכל הדעות תוך שנזקק לעזרה קלה בלבד מבני משפחתו ובעניין זה די להפנות לכך שהמנוח יצא את ביתו באותו יום גורלי ואף חצה את הכביש במעבר החצייה, כשהוא הולך על שתי רגליו, אינו מפוקח ואינו נעזר באדם שלישי.

המנוח נפגע על ידי רכב הנאשמת בעודו על מעבר החצייה והגיע לבית החולים במצב הכרתי אשר לא השתפר באופן משמעותי, אלא נותר כשהיה, וגם אם היה מועמד לשיקום, על פי המסמכים מדובר במוסד סיעודי ובכל מקרה, לא יצא את בית החולים ולא חזר למצבו הקודם ואף לא ניתן לומר שמצב בריאותו היה מניח את הדעת, אלא ההפך הוא הנכון.

כמובן שאותו אשפוז רצוף לתקופה של כ- 3 שבועות עד פטירתו "גם הוא ראייה לקשר הסיבתי הברור בין התאונה לבין מותו" (ת.פ. 1124/00 **מדינת ישראל נ' ברוך גנות**).

5. הקשר הסיבתי המשפטי - מבחן הצפיות

הפסיקה קבעה, כי "המדובר בקביעה נורמטיבית להצבת גבול מבחן הצפיות כמבחן אובייקטיבי", כאשר "אין צורך לצפות את דרך ההשתלשלות לקראת התוצאה ובלבד שזו לא תהיה חריגה ביותר". ובהמשך מדגיש, "המשפט חייב לשקול האם הגורם השני זר לגורם הראשון ובשל כך מנתק את הקשר הסיבתי בינו לבין התוצאה. זהו מבחן 'הגורם הזר המתערב'".

כך ניתן לראות אף בפרשת טואלבו, שם דקר הנאשם את המנוחה דקירות רבות, אולם המנוחה לא נפטרה על אתר, אלא טופלה בבית החולים לתקופה של כשנה ולבסוף נפטרה מדלקת הריאות, אשר החריפה בעקבות פצעי הלחץ מהם סבלה, וקבע שמעשי הנאשם הביאו לפגיעתה הקשה, עד כדי מצב קומה ופצעי הלחץ הינם תוצאה של אותה שכיבה ממושכת בגין הפגיעה הקשה, שהביאו לחולשתה ולמותה.

באותה פרשה חזר בית המשפט וקבע, כי המבחן הינו מבחן אובייקטיבי של האדם הסביר, כאשר אותה צפייה כוללת את התוצאה שנגרמה ואינה מחייבת לידע באופן מדויק את התרחשות האירוע, או את היקפו, אלא אם כן מדובר בתוצאה חריגה באופן כה קיצוני, עד שלא ניתן היה לצפות מהאדם הסביר להניח שמעשהו או מחדלו יגיעו עד כדי כך.

בין אותה הצפיות המיוחסת לאדם הסביר, עליו אף לשים דעתו על כך, שהבריות אינם שווים מבחינת גילם, בריאותם ועוד, וכיוון שכך, מגיבים אחרת למעשהו או מחדלו, דהיינו, משתייכים לאותה קבוצת אנשים בעלי "גולגולת דקה" אשר מאפיינת חלק מאותם נפגעים, ועובדה זו הינה ידועה ומצויה במתחם הצפיות הפרושה בפניו (ע"פ 3128/08 ממנ' נ' מדינת ישראל, ע"פ 4230/99 אבו ג'אנם נ' מדינת ישראל, ע"פ 9723/03 מדינת ישראל נ' שי בלזר).

מכל אלה, אין ספק שאין ולא יכולה להיות כל הפתעה, בין אותה הפגיעה החזקה בהולך רגל קשיש, אשר כתוצאה מן הפגיעה הועף אל קדמת הרכב ומשם נפל אל הכביש, נחבל בחבלת ראש קשה, כפי שמתואר במסמכים הרפואיים, ועד לתוצאה הטראגית של מותו, כשמאותה הפגיעה נכנס לבית החולים ולא יצא הימנו.

בעניין זה אף יש להפנות לדברי דר' קוגל אשר מציין באופן ברור, כי אף על פי שאין אדנים רפואיים לקביעה שהתאונה היא האירוע שהביא למות המנוח, הרי שההנחה הסבירה היא שהתוצאה קשורה לתאונת הדרכים, ועל פי עדותו: "אם אני מניח הניחה סבירה, שהיה אדם ברמת תפקוד סבירה בחיים עצמאיים, הייתה לו חבלת ראש שגרמה לירידה נוירולוגית, הרפלקסים יורדים ואז סביר שהוא יבלע את תוכן הקיבה.. נכון שסביר להניח שזה חלק מההתדרדרות שלו, אבל לא יכול לומר באופן וודאי". (עמ' 12 ש' 19-24), וכן לעניין הוודאות הנדרשת לצורך קביעה זו אתיחס בהמשך החלטתי.

עוד הדגיש דר' קוגל, כי על אף שנרשם, במסמך הפטירה שהמנוח מת מדום לב, ברור הוא, שאין זו הסיבה למותו, אלא התוצאה של האירוע (עמ' 16 ש' 19 - 25).

6. ניתוח שלאחר המוות

ההגנה טוענת למחדל קשה, שיש בו כדי לפגוע בהגנת הנאשמת באופן אנוש, עד כדי ניתוק הקשר הסיבתי והוא, אי ביצוע נתיחה שלאחר המוות, שכן נתיחה שכזו לא בוצעה ובמצב דברים בו המנוח היה במצב הכרתי טוב, ניתוח שכזה היה מוכרח להיעשות.

עוד, ממשיכה ומרחיבה ההגנה, שהנאשמת נחקרה בעבירה של גרם מוות רק לאחר מספר ימים משמעותי (מיום מותו של המנוח), כך שגם לו רצתה, לא יכולה הייתה לדרוש נתיחה שכזו, מפאת נזק ראייתי וחוסר יכולת לעמוד על הסיבה האמתית והנכונה למוות.

לביסוס טענה זו הוגשו מוצגי ההגנה בהסכמה כדלקמן:

נ/1 - אישור קבורה מיום 19.8.16, עליו חתום הממונה על החקירה - רמת"ד רועי שפיגלר, וכן חתימת המשפחה על סירובה לבצע נתיחה.

נ/2 - הצהרה בדבר אי נתיחת גופה מיום 19.8.16, חתומה על ידי רפ"ק דורון קמיונר, אשר מצהיר, כי הסביר למשפחה המתנגדת לנתיחה, על האפשרות בדבר הנזק בהוכחת הקשר הסיבתי.

נ/3 - טופס סירוב מהמחלקה הניירולוגית עליו חתום דר' גנמור מיום 18.8.16 וחתום בן משפחה, שההשלכות המשפטיות הובהרו לו קודם שחתם על הסירוב.

נ/4 - טופס הודעה על זכויות חשוד מיום 23.8.16 עליו חתומה הנאשמת.

נ/5 - הודעת הנאשמת (אז, חשודה), ביום 23.8.16 בחשד של גרם מוות.

נ/6 - הנחיות פרקליט המדינה מספר 13.2 מיום 7.1.2001, שעניינן, בקשה לחקירת סיבת מוות למטרת נתיחת גופה בהפניה לסעיפים 3 ו-4 הקובעות העדפה לביצוע נתיחה שכזו.

בעניין זה אומר, כי לאחר שמיעת עדותו של המומחה השתכנעתי, כי גם נתיחה שכזו לא הייתה עוזרת לעמוד על טיבה של הסיבה לאותו אירוע שאירע כשבוע קודם המוות, שכן גם אם מדובר באירוע שהינו שאיפת תוכן קיבה (דבר שלא התבסס בראיות פוזיטיביות), הרי שלא הייתה לכך כל עדות בנתיחה שלאחר כשבוע ימים.

ולפי עדותו של דר' קוגל: **"לא עשינו נתיחה, אבל חלף שבוע וגם אילו היינו עושים לא היינו רואים את זה"** (עמ' 12 ש' 19 - 20 וכן בעמ' 13 ש' 14 - 15).

עוד אפנה לפסיקה הקובעת, כי **"לצורך הוכחת סיבת המוות אין הכרח לערוך לקורבן ניתוח שלאחר המוות"** (ע"פ 27/97 **יחזקאל סלמאן נ' מדינת ישראל**, רע"פ 4336/91 **חלבי נ' מדינת ישראל**), כך שניתן יהא להסיק מהי סיבת המוות בהסתמך על תעודות רפואיות, עדויות ונסיבות המקרה.

בית המשפט מדגיש, כי מדובר בכלי הוכחתי נוסף לבדיקת המוות, אולם אין בו כדי להחליף את שיקול דעתו של בית המשפט בהליך העיקרי ועל סמך כלל הראיות שהונחו בפניו, כשעליו להחליט האם יש בכל אלו הוכחה מעבר לספק הסביר (ת.ד. 10374/03 **מדינת ישראל נ' הבראת מחמד** וברע"פ 8265/06 **אחמד הבראת נ' מדינת ישראל**).

אין בידי לקבל את הטענה, כי רק ניתוח שכזה, יש בו כדי לבסס את ההוכחה הנדרשת בדיני העונשין, של "מעבר לספק סביר" ובהקשר להוכחת הקשר הסיבתי, זאת אף על פי שקיימת חשיבות רבה לתוצאת הנתיחה ואין להקל בכך ראש, אולם נוכח הפסיקה והעובדה שבמקרה זה הנתיחה לא הייתה מועילה לקביעת סיבת המוות לאור עדותו של המומחה, אין זאת כי שוב יש צורך בבחינת כלל הראיות בתיק ושל האירוע, הרצף האשפוזי, מצבו של המנוח קודם התאונה, לאחריה ובהלך אשפוזו.

7. מהי אותה הוודאות שיש לדרוש על מנת להוכיח את הקשר הסיבתי?

תחילה, יש לומר באופן ברור, כי יש הבדל בין "סיבת המוות" כמונח רפואי, ובין "סיבת המוות" כמונח משפטי, שכן המונח הרפואי מדבר בוודאות שהינה מעל לכל ספק כלשהו ומגעת לדרגת וודאות הקרובה ל- 100% ואילו המסקנה המשפטית, צריכה לבחון את כמות הראיות וטיבן על מנת לעמוד ברמת הוודאות שלא תותיר מקום לספק סביר, להבדיל מספק סביר (רע"פ 5873/94 **בנימין שומינוב נ' מדינת ישראל**), ובידוע הוא, שהקביעות המשפטיות נתונות לסמכותו הבלעדית של בית המשפט.

הספק הסביר "בא להקנות לספק תכונה מוגדרת.. קיומה של התכונה האמורה נבחן לפי אמות המידה הרציונאליות המקובלות עלינו. בביטוי 'סביר' טמונים הסינון והמיון בין עניינים שיש להם אחיזה הגיונית במציאות לבין דברים שהם ספקולציות נעדרות תשתית" (ת"פ 1124/00 **מדינת ישראל נ' ברוך גנות**, שם צוטט מע"פ 347/88 **דמיאניוק נ' מדינת ישראל**).

בעניין הקשר הסיבתי המשפטי- נורמטיבי, אמרו בתי המשפט את דבריהם פעמים רבות, כבר החל בע"פ 4230/99 **אבו ג'אנם נ' מדינת ישראל**, שם אף על פי שהמנוח היה חולה לב קודם לאירוע תקיפתו, קבע בית המשפט שהוא תפקד מלא ומכאן יש לקבוע שהאירוע האלים שבו הוכה על ידי 5 אנשים, גרם לכישלון ליבו והיווה את הגורם הדומיננטי למותו.

בית המשפט קבע זאת, גם כאשר בפניו הייתה מונחת חוות דעתו הרפואית של פרופ' היס שקבעה כי, "**סביר להניח שקיים קשר בין הסכסוך לבין מותו**", אולם ממשיך ומציין, ש"**אין אמות מידה לקבוע בוודאות או ברמת סבירות מקובלת במשפט הפלילי שסכסוך השכנים גרם למותו של המנוח**".

בית משפט אמר דברים נחרצים לעניין קביעת הקשר הסיבתי והם, שהמשפט חורג מתחום מומחיותו של המומחה ויש לקרוא את חוות הדעת בכללותה, כך שמבחינה רפואית אותה ההתרגשות אשר דורשת מאמץ נוסף מהלב וכשמדובר ב"גולגולת דקה"- אירוע זה מסביר את אותו הכשל של הלב וגרימת התוצאה הטראגית וזאת אף על פי שאירוע זה יכול

היה להיות "באירוע אחר לגמרי או בצורה טבעית".

בעניין זה שב ואמר את דברו בית המשפט בע"פ 9723/03 **מדינת ישראל נ' שי בלזר**, שם החל אירוע של סכסוך נהגים בדרך, תחילה צעק הנאשם על המנוח ובהמשך תקף אותו תקיפות קשות, כאשר המנוח סבל ממחלת "טרשת קשה".

לא היה חולק, כי המנוח לא מת מהחבלות שנגרמו לו כתוצאה מהמכות והן לא היו הסיבה הישירה למותו, עדיין קובע בית המשפט אדנים לבחינת אותו קשר סיבתי תוך ניתוח העובדות המוצגות בפני בית המשפט באומרו, באופן חד משמעי, שההכרעה השיפוטית בעניין הקשר המשפטי נתונה בידי בית המשפט ולא בידי המומחים, כאשר עליו להתחשב בראיות המצויות בתיק ולפי ניסיון החיים ובכך אף נשען על פסיקה קודמת נוספת (ע"פ 2457/98 **שמן נ' מדינת ישראל וע"פ 1532,1839/92 אשקר נ' מדינת ישראל**).

בהחלטה זו אף חזר וציטט את דברו בית המשפט בע"פ 5302/03 **מדינת ישראל נ' יצחק** בעניין אותו הקשר והספק הסביר: "**אין בית המשפט מתיימר לקבוע אמת מידה מדעית חד משמעית ומוחלטת. כידוע מידת ההוכחה הנדרשת בפלילים הינה הוכחה מעבר לספק סביר ולא מעבר לכל ספק. בהתאם לכך, לא נדרשת התביעה ... להפריך כל ספק, ובוודאי לא כזה שבסיסו בהרהורי לב או בתאוריה שלא הוכחה**".

פסיקה המסכמת את אותה הוודאות הנדרשת וכן את הדרכים אשר ניתן ללמוד אותה (מעבר לחוות הדעת הרפואית), באה לידי ביטוי ברע"פ 9236/11 **אברהם קדוש נ' מדינת ישראל**, שם הוגש ערעור על פסק דינו של המחוזי אשר קבע כי על מנת להגיע למסקנה בשאלת הקשר הסיבתי בין התאונה למות המנוח, ניתן להתבסס בין היתר גם על ראיות נסיבתיות.

בית משפט העליון קובע בסוגיה זו: "**יש לעשות הפרדה ברורה בין עדותו של פרופ' היס לעניין מומחיותו, ובין הקביעות המשפטיות הנתונות לסמכותו הבלעדית של בית המשפט. בין היתר נסמך בית המשפט המחוזי על פסק דינו של בית משפט זה הקובע כך: "מושכלות ראשונים הם כי ההכרעה השיפוטית נתונה תמיד בידי בית המשפט, ולא בידי המומחים המעידים בפניו..."**".

ולעניין אותו ניסיון החיים שנדרש נאמר בפסק דינו בעניין זה:

"**המבקש התנגש במכוניתו של המנוח, קשיש בן 79, אשר עד ליום האירוע תפקד באופן עצמאי לחלוטין וניהל חיים מלאים ותקינים. מיד לאחר שנפגע, אושפז המנוח בבית החולים, הידרדר ולאחר שלושה שבועות נפטר.**

עדותו של פרופ' היס תומכת במסקנה עליה מצביע השכל הישר, והיא שהתאונה היא הסיבה להידרדרות; אולם אין צורך שתבסס לבדה הרשעה מעל כל ספק סביר, שעה שזו נסמכת על המסכת הראייתית השלמה.."

בעניינו, דר' קוגל בעדותו קובע, שאותה התדרדרות, הינה סבירה למי שנחבל בראשו וכחלק מאותה ירידה נזרולוגית שממנה סבל, זו גרמה לירידת הרפלקסים ולפיכך לאותה שאיפת תוכן קיבה - אם אכן כך היה (עמ' 12 ש' 20 - 25).

ועוד אמר: **"אני יכול לומר שזה סביר שזה קרה כתוצאה מכך (החבלת הראש), אך אינני יכול לכמת זאת מבחינת אחוזים, אם זה 90 אחוז או 70 אחוז, אני לא יכול לומר. אבל זה יותר סביר. לפני כן היה עצמאי, הוא תפקד קודם ולא היה אירוע כזה בעבר. סביר שזה קשור, למרות שהוא היה במהלך שיפור והוא היה כמעט בסדר"** (עמ' 13 ש' 19 - 25).

8. סוף דבר:

על פי הראיות שהונחו בפניי, בהסכמת הצדדים ותוך הודאת הנאשמת בעובדות כתב האישום, למעט באחריותה לתוצאה הקטלנית, אין לי אלא לקבוע כי הקשר הסיבתי העובדתי הוכח באופן ברור ומעל לספק סביר, שכן כתוצאה מאותה התאונה בה מודה הנאשמת, נחבל המנוח בחבלת ראש קשה, פונה לבית החולים ושם שהה במהלכם של כ- 3 שבועות, עד למותו.

כאן יש להדגיש, כי קודם אותה התאונה, ואף שהמנוח סבל ממחלת לב איסכמית, הרי שתפקד באופן עצמאי, אם כי, הוצרך לעזרה קלה וניהל חיים מלאים ותקינים.

בתחילה, בתקופת אשפוזו, ובמהלך של כשבועיים ימים, היה המנוח באותו מצב הכרתי שהלך והשתפר (בין 11-14), אולם בפועל, מצבו נותר כשהיה מרגע שאושפז ולא השתפר; לא הבין הוראות פשוטות, היה מבולבל, לא התמצא במקום ובזמן, היה רתוק למיטתו, לא שלט בצרכיו והיה נתון לפיקוח צמוד כל העת, כשלא יכול היה לבצע אף פעולה שהיא ולו הפשוטה ביותר.

לאחר כשבועיים ימים, חלה התדרדרות, שהתבטאה בקשיי נשימה קשים עד כדי התדרדרות נזרולוגית למצב של תרדמת ונזק לגזע המוח, בעקבות כך, הורדם והונשם וכשבוע לאחר מכן נפטר המנוח.

אמנם, במסמכים הרפואיים נרשם, כי קשיי הנשימה היו כנראה כתוצאה משאיפת תוכן קיבה, אך אין כל עדות לאותה המסקנה, וייתכן שאותם קשיי נשימה ואף סביר שהיו תוצאה של חבלת הראש הקשה, שכן, כך לפי עדות הרופא דר' קוגל, מדובר בסימפטום של אותה החבלה.

ולפי עדותו של הרופא, אם הייתה אספירציה, הרי שהיא שכיחה באשפוזים המאופיינים בשכיבה ממושכת וסביר שתתרום באופן ישיר או עקיף להחמרת מצבו של המנוח, וייתכן שאף אותם קשיי נשימה שמהם סבל קודם תאונה החמירה את אותה חבלת הראש (עמ' 16 ש' 1 - 18).

אין זאת אלא, שהתנהגות הנאשמת, מהווה חולייה בשרשרת האירועים אשר הביאו למותו של המנוח ובלתה התוצאה לא הייתה מתקיימת.

גם לעניין הקשר הסיבתי המשפטי, מצאתי כי הוא מתקיים, שכן כאדם וכנהג סביר, הנאשמת יכולה הייתה לצפות את התוצאה הקטלנית מהתנהגותה זו, תוך כך שייתכן ואותו הנפגע יהא שייך לבעלי אוכלוסייה חלשה שסובלים ממחלות אשר בעקבות אותה התאונה ייפגעו באורח קשה, מקום שאחרים יכולים היו לשרוד את התאונה.

על פי כל המבואר לעיל, המסקנה היא, שהתאונה החישה את מותו של המנוח, כאשר לאותה חבלת הראש היו תוצאות והשלכות שהביאו לתוצאה הקטלנית של מותו.

לפיכך אני קובעת שהמאשימה הרימה את נטל ההוכחה כנדרש ואני מרשיעה את הנאשמת בעבירה המיוחסת לה בכתב האישום ובהיותה אחראית לגרימת מותו של המנוח.

ניתנה היום, י"א ניסן תשע"ט, 16 אפריל 2019, במעמד הצדדים